

Iz velikih dni boja za naše življenje

Praznovanje novega leta med NOB

Ob pričakovanju novega leta se človek spomni marsičesa. Delamo stare obračune, kujemo nove načrte. Nehote ti misel uide daleč nazaj v čas naše najtemnejše zgodovine.

Tudi med NOB so ljudje kljub tegobam vojne morali živeti, vzdržati, se boriti, prepirati, rojevati, poročati, umirati, ljubiti in nenazadnje praznovati tudi novo leto.

Njihova praznovanja so bila skromna, dostikrat misel, da ne zbledi s pozabe in močna želja po čimprejšnji svobodi.

O tem nam viri ne pričajo dosti, tudi napisane je bilo bore malo. Pa vendarle nas zanima tudi ta drobci štiriletnega herojskega mozaika.

Povprašala sem nekatere udeležence NOB kako so oni praznovali novo leto.

Spomin je že zbledel, pa smo kljub temu uspeli izvrtati nekaj zanimivih utrinkov.

Skromni paketi v dachauskih barakah

Jakob Vrhovec se spominja novega leta 1943-44. Bil je zaprt v Dachau. V baraki kjer je bival so bili povečini Slovenci, zato je bil stik z domovino le nekoliko večji. Imeli so tudi izredno močno organizacijo OF.

Ob pričakovanju novega leta so nekateri tovariši dobili skromne pakete. Pravično so si jih razdelili na veliko delov, ležali na pogradih in poslušali zamolklo zavijanje burje, ki je oznanjala novo leto preko barak. Njihove želje so bile enotne. Čimprej dočakati svobodo!

Jabolka, suhe hruške in želja po svobodi

Novo leto so aktivisti Velikih Lašč in Barja pričakali v šoli na Zapotoku. Pridružili so se jim nekateri kurirji, ki so si odpočili po dolgi poti. Njihove mize niso bile bogate obložene. Le kakšno jabolko tu pa tam, pa grgišče suhih hrušk ter želja po svobodi, to je bilo vse kar so imeli in si želeli aktivisti, pripoveduje Franca Maležič.

Nasvet o priročnem pletenju ob čaju

Ivica Škulj se spominja sestanka na novega leta dan, ki je bil v njihovi hiši na Ižanski cesti. Prav tega dne je Škuljeva dekleta obiskala tov. Špela. Dala jim je veliko napotkov o tem, kako hitro spleteš nogavice, rokavice ali pulover. Nadalje kako s starega in izrabljenega napraviš novo...

Dekleta so prijetno kramljala, privoščila pa so si čaj in pest suhih hrušk.

Poln lojtrski voz dobrot in praznovanje na Toškem čelu

Na predbožični večer 1942 je partizanska patrulja stopala po cesti, ki je peljala proti Polhovemu gradu. Iz daljave so opazili, kako neki kmet pelje lojtrski voz. Partizani so ga zaustavili. Na vozu pa pravo presenečenje! Bil je poln dobrot. Obložen je bil s pomarančami, mandeljni piškoti

in drugimi priboljški, katerih utrujeni partizani že nekaj časa niso videli. In komu so bile namenjene te dobrote? Belogardistični postaji v Polhovem gradu. Pa jih niso uspeli použiti. Partizani so jih zaplenili in se z njimi prav prijetno posladkali.

Partizanska patrulja, ki je zaplenila tako dragocen plen je bila del Dolomitskega odreda, ki je takrat zimoval v zemljanki Ravnik, komaj 300 metrov od nemške meje.

Na prehodu v leto 1943 so bili na Toškem čelu, v gostilni Bitenc, kjer so tudi praznovali.

Že pred prihodom ostalih partizanov iz štaba je manjša enota ki je varovala prehod proti Podutiku in Dravljam pripravila vse potrebno.

Proti večeru so bili že vsi zbrani in dobro razpo-

loženi. Seveda niso pozabili na patrulje in straže, ki je skrbela, da so ostali tovariši varno dočakali novo leto.

Komisar je zbranim tovarišem spregovoril o situaciji, ki jih je čakala v novem letu, podal tudi politično oceno, na koncu pa vsem skupaj zaželel obilo zdravja, zadovoljstva, predvsem pa čimprejšnje svobode.

Vsak večji odred pa je imel tudi harmonikaše. Tudi ti so tokrat poskrbeli za pravo vzdušje. Veselo praznovanje se je tako s plesom nadaljevalo vse do jutra, pridružili pa so se jim tudi domači

fantje in dekleta.

Vesela družina je mrzlično pričakala polnoč. Partizani so odšli na dvorišče in streljali z orožjem, v želji, da bo leto 1943 lepše od preteklega.

Gostilna Bitenc je bila od nemško-italijanske meje oddaljena le 200-300 metrov, toda kljub temu jih sovražnik v tej noči ni presenetil.

Tako se praznovanja novega leta na prehodu v 1943 spominja prvoborec Alojz Dolničar.

Po izjavah Ivica Škulj, Jakoba Vrhovca, Franca Maležiča in Alojza Dolničarja pripravila Mojca Černe.

Iz Ižanskega območja

Društvo kmetskih fantov in deklet Želimlje

2. del

V Želimljah je bilo ustanovljeno Društvo kmetskih fantov in deklet (DKFD) leto dni kasneje kot na Brezovici, decembra 1924. Pravzaprav je to društvo nadaljevalo poslanstvo izobraževalnega društva »Luča«, katerega je ustanovil župnik in pisatelj Finžgar že pred 1. svetovno vojno.

V zimskem času 1924/25 je imelo društvo izobraževalni tečaj in organiziran izlet na kmetijsko šolo Grm pri Novem mestu.

Društvo je v preprost kmečki zaselek vnašalo tudi kulturno življenje, sicer skromno in preprosto, pa vendarle. Vse igre so običajno igrali na prostem, kar pod skednji in preprostimi kulisami, preko noči pa so jih morali stražiti, saj bi jih utegnili uničiti župnikovi ljudje.

Vodil jih je nadučitelj Andrej Flajs. Tako so že aprila 1925 uprizorili prve igre. Pripravili so burko »Nemški ne znajo« in »Čašico kave«.

Opogumljeni nad prvim uspehom in odzivom nasprotnega časopisa so na binkoštni ponedeljek prav dobro zaigrali »V Ljubljano jo dajmo«, nastop pa so popestrili s pevskim nastopom.

Društvo je bilo aktivno na vseh področjih. Poleg skrbi nad kulturnim in gospodarskim razvojem kraja so bedeli nad vsem prebivalstvom in jim stali ob strani.

V času velike gospodarske krize, kateri je botroval pospešen razvoj industrije, odročni kmetje pa mu niso bili več kos, se je vse preveč domačinov odločalo, da odpotuje za boljšim zaslužkom.

Društvo je na občnem zboru, ki je bil 19. 3. 1928 pripravilo kratko in žalostno slovo petih najboljših članov, ki so odšli v Kanado.

Poleti 1932 je društvo organiziralo tekmo žanjic in vrtno veselico pri Cirilu Podlogarju-Čotu. Tekmovanja in veselice se je udeležilo tudi veliko število domačih članov, v polni meri pa so se ga udeležila skorajda vsa sosednja društva.

Kot zanimivost naj omenim, da je prva tekmo-

valka končala delo že v 9 minutah in 23 sekundah. Tekmovalke pa so dobile tudi lepe nagrade.

V naslednjem poletju, 26. 6. 1933 je društvo organiziralo tekmo koscev s povorko. Tudi tu so bile podeljene lepe nagrade. Prvo nagrado si je prikosil Josip Golob, v dar pa ročno uro, katero mu je podaril sam minister Pucelj iz Velikih Lašč, drugo nagradi Ivan Likovič pa je dobil cigaretno dozo, ki mu jo je podaril poslanec Kimovec.

Z nastajanjem vedno novih društev so potrebe kmalu narekovala združenje vseh društev Ižanskega okrožja. Povezovanje na Zvezo v Ljubljani je sicer bilo dobro urejeno, pa vendarle so društva čutila potrebo po okrožni povezavi.

Leta 1933 je bilo na Igu ustanovljeno Ižansko okrožje DKFD, že pozimi 1934 pa so organizirali smučarsko tekmovanje, katerega so e udeležili člani DKFD iz Škrilja, Veliškega Osolnika, Turja-

ka, Zapotoka, Želimelj in Iga. Start je bil na Turjaku, cilj pa v Škrilju.

Že aprila istega leta je okrožje organiziralo tekmo kosačev pod Kureškom.

Njihova želja je bila tudi, da zgradijo skupen dom na Kurešku. Viri pričajo, da so imeli pripravljenega že nekaj gradbenega materiala, do same izgradnje doma pa žal nikoli ni prišlo.

Idejni vpliv DKFD se je vedno bolj širil, do izraza pa je prišel na občinskih volitvah 25. oktobra 1936, ko je v občini Želimlje zmagała kmečka - delavska stranka. Dobila je 155 glasov in 15 odbornikov JRJ pa le 117 glasov in 3 odbornike.

Nikakor pa ne moremo mimo sodelovanja z gasilskimi društvi, saj so drug med drugega vnašali napredne nazore, poleg tega so se tudi med NOB dobro izkazali.

(se nadaljuje)

Ivan Jévc-Čufi

Grabljice DKFD Želimlje so se pomerile 29. 6. 1933

SIS za ceste

Kaj pa 347 km poti?

Za območje ljubljanskih občin naj bi ustanovili samoupravno interesno skupnost za ceste. Ustanovitev te SIS je zakonska obveznost po Zakonu o javnih cestah, ki v cestno gospodarstvo vnaša zlasti naslednje novosti: javna cesta postaja osnovno sredstvo TOZD, ki ceste vzdržuje, kar ima za posledico, da bo le-ta planer in investitor. Dana je možnost, da občinska skupščina z odlokom določi, da je vzdrževanje ulic in trgov ter cest, ki niso magistralne in regionalne ceste, komunalna dejavnost in ne cestna dejavnost in to v mestnih naseljih in naseljih mestnega značaja. Obvezna je ustanovitev SIS, ki je mesto dogovarjanja za vse naloge glede regionalnih in lokalnih cest, možno pa je tudi, da se gospodarjenje s cestami uredi v komunalni SIS oziroma, da se cestnemu SIS poveri gospodarjenje s komunalnimi objekti. Določen je sistem financiranja in sicer se enostavna reprodukcija financira predvsem iz sredstev bencinskega dinarja in iz taks od motornih vozil, razširjena reprodukcija pa z namenskimi združevanjem sredstev.

Samoupravni sporazum o ustanovitvi SIS za ceste zasleduje te cilje, vendar pa se pojavljajo številne nedorečenosti, največ na področju financiranja. Tako na primer s prenosom lokalnih cest iz komunalnega v cestno, gospodarstvo ne bo

možno izvršiti prenos pripadajočih sredstev, namenjenih za vzdrževanje le-teh, oziroma obratno, mestne ulice ne bodo več deležne bencinskih sredstev in taks od motornih vozil. Obstaja sicer možnost, da krajevne skupnosti samostojno gospodarijo s krajevnimi potmi, vendar pa, ker je za območje, do katerega sega komunalna dejavnost omejeno na mesto in naselje mestnega značaja, krajevna pota pa so skoraj vsa izven tega območja, KS v bodoče ne bodo deležne več teh komunalnih sredstev. Prav tako pa KS ne bodo deležne cestnih sredstev, ker samoupravni sporazum o ustanovitvi SIS za ceste sploh ne predvideva obstoja krajevnih potov, čeprav Zakon o javnih cestah daje to možnost, ki je vezana na odlok, ki pa ga naša občina ima.

V naši občini imamo preko 117 km mestnih ulic, preko 341 km lokalnih cest in 347 km krajevnih poti, skupaj torej preko 805 km in ne 279 km, kot navaja osnutek SaS.

Občinski izvršni svet je ponovno zahteval, da se krajevna pota v ta sporazum vključijo. Končno gre za 347 km krajevnih poti na področju občine, ki nikakor ne smejo ostati neopredeljene tako z organizacijske kot tudi ne s finančne plati.

Nina Čož

Nov vozni red in dodatni avtobusi

Do kje je mesto?

Izvršni svet občine je sprejel obvezo, da delegatsko pobudo, ki se je nanašala na uskladitev prevozov delavcev na delo in z njega, realizira skupno z DO Ljubljanski potniški promet. Strokovna služba obmestnega potniškega prometa je predloge o premaknitvi odhodov posameznih avtobusov analizirala in želje krajanov tudi upoštevala. Spremembe so bile uvedene s 1. decembrom.

Omenjena strokovna služba pa je pripravila tudi program voženj dodatnih avtobusov, ki naj bi začeli voziti takoj po zagotovitvi finančnih sredstev, ki jih trenutno ni ne v občini in ne v Integralu.

Občinski izvršni svet je zahteval, da moramo k potnikom mestnega in obmestnega prometa pristopiti enako in enotno v vsej Ljubljani. V Integralu so se zato dolžni drugače organizirati da obmestni potniški promet postane tudi organizacija posebnega

druženega pomena - ali pa naj se mesto Ljubljana drugače definira - da konec Ljubljane ni tam, kjer stojijo table z napisom Ljubljana in da torej Ljubljana ni samo območje, ki je zajeto v Generalnem urbanističnem planu.

Izvršni svet je zahteval tudi ureditev proge Gameljne-Brezovica-Ljubljana, proge 3 in 9, ter predlagal nujno krožno vožnjo na relaciji Ljubljana-Dobrova-Ljubljana.

N. Č.

Čestitka

Svet krajevne skupnosti Malči Belič skupaj z družbenopolitičnimi organizacijami, čestita ob novem nastopajočem letu 1983 vse najboljše, da se jim izpolnijo vse njihove želje, predvsem pa zdravja in osebne sreče in sreče v krogu svojih družin...